

ABD'nin Kafkasya Politikası

İçeriği Yazan: [emikail](#) [1] Zaman: Paz, 05/09/2010 - 20:00

Yazar Adı: Dr. Elnur Hasan MİKAİL

Yazarın Özgeçmişi: TYB Konya Şubesi Üyesi, Uluslararası İlişkiler Uzmanı, TURAN-SAM Kurucusu ve Onursal Başkanı, Selçuk Üniversitesi

ÖZET

Bu çalışmada SSCB'nin parçalanması sonrası dönemde ABD'nin Kafkasya politikasının tarihi irdelenmiştir. ABD ile Rusya'nın Sovyetlerin parçalanması sonrası dönemde Kafkasya'yı bir türlü paylaşamamaları ve bunun için ABD'nin Kafkasya'ya yönelik ne gibi politikalar ürettiği araştırılmaktadır. Çalışmanın başlangıcında ABD'nin Azerbaycan ve Ermenistan'a yönelik politikaları, sonlarında ise Rusya-Gürcistan savaşının cereyan ettiği dönem incelenmiştir.

ABD çok önemli jeostratejik konuma sahip Kafkasya bölgesine çok uzak bir mesafeden de olsa müdahale etmekte ve Soğuk Savaşın bitmesine rağmen Rusya ile bu bölgeyi paylaşamamaktadır. ABD'nin Musevi asıllı dolar milyarder George Soros vasıtasıyla Gürcistan'da yaptığı lale devrimi sonrası

iktidara Saakaşvili getirilmiştir. Ardından Gürcistan'ın özerk bölge Acaristan'a girmesiyle Rusya kendinin gibi gördüğü Acaristan'a tanklarla girmiştir. Hatta bununla da sınırlı kalmamış ve Batum'a kadar tanklarla gelmiş ve geniş çaplı Tahribata yol açmıştır. Maalesef ABD bu savaşta Gürcistan'a destek vermekten kaçınmıştır ve olaya müdahale ederse Rusya ile bir savaşın patlak verebileceği endişesiyle savaşa müdahale etmekten çekinmiştir.

GİRİŞ

Azerbaycan'ın meşhur tarihçilerinden **Ziya Bünyadov**, SSCB'nin parçalanmasının arifesinde Kafkasya jeopolitiği ile ilgili olarak ***"Türkiye'nin jeopolitik önemini anlatmaya gerek yok, bunu Napolyon bile belirtmişti. Ama, bu gün en önemli jeostratejik bölge Kafkasya'dır. Ufacık bir toprak parçasında (450.000 km²) çok büyük bir mücadele veriliyor. Tarihte en çok kan dökülen bölge burasıdır. Kafkasyalılar, dünyanın en çok acı çeken halkıdır"*** demektedir. (1)

Türk dış politikasının tanınmış siması diplomat ve yazarlarından **Gündüz Aktan** ise Kafkasya'nın, Sovyet sonrası kaosta tarihinin en istikrarsız dönemini yaşadığını belirterek, Rusya, İran ve Türkiye'nin yanı sıra, ABD ve AB müdahalesine sahne olduğunu; bölgenin jeostratejik önemi yanında çok tehlikeli olaylara da gebe olduğunu ifade etmiştir.(2)

Avrasya tarihinin geçiş coğrafyası olarak büyük bir öneme sahip olan Kafkas coğrafyası, Rus Çarlığı'nın Avrasya'da 300 yıl süren ilerlemesi sırasında 19. Yüzyılda Rus Orduları tarafından işgal edilmiş bir bölgedir. Çarlığın yıkılması sırasında Kafkas halkları kısa bir süre için bağımsızlıklarına kavuşmuş iseler de Kızılordu olarak geri dönen Rus gücü 1990'a kadar Kafkas halklarının bağımsızlıklarını ellerinden alırken, Kafkasya'nın jeopolitik önemini Kızılordu'nun Türkiye ve İran'a saldırmak için konuşlandığı ordular coğrafyasına indirgemıştır.

Sovyetler Birliğinin çökmesi ile birlikte Kafkasya, dünya jeopolitiğine güçlü bir dönüş yapmış, dünya siyasetinde önemli bir faktör haline gelmiştir. Türkiye ve İran özellikle Güney Kafkasya'da etkili olma mücadelesi verirken, Rusya da 1990'larda Kuzey Kafkasya'da tutunmak için savaşmıştır. 2000'lerde Kuzey Kafkasya'daki konumunu sağlamlaştıran Moskova'nın tekrar güney Kafkasya'ya inmek için mücadele ettiği gözlemlenmiştir.

Sovyetlerin dağılmasını takip eden ilk yıllarda bu coğrafya ABD'nin dış politika öncelikleri arasında değildi. ABD, bölgeye yönelik çıkarlarını bölgedeki enerji kaynakları merkezli tanımlamaktaydı. 1990'ların ikinci yarısından itibaren bu durum değişmeye ve ABD'nin bölgeye yönelik çıkarlarının tanımlanmasında jeopolitik unsurlar ön plana çıkmaya başlamıştır. ABD'nin politikasındaki değişikliğin, Azerbaycan ve Gürcistan'ın Rus nüfuz alanından uzaklaşıp ve Batı yönlü politikalar izleme istekleri ile örtüşmesi sonucu, ilişkilerin yoğunluğunda ve yakınlığında 1990'ların ikinci yarısında bir artış yaşanmıştır.(3)

Bu süreçte birkaç dönüm noktasına tanık olunmaktadır. 11 Eylül ve devamında yürütülen Afganistan operasyonu bunlardan birisidir. Bu dönemde

sınırlı sayıda da olsa Amerikan askeri Gürcistan'a gönderilmiştir. Ardından da hem Gürcistan'la hem de Azerbaycan'la askeri ilişkiler belirgin bir şekilde öne çıkmaya başlamıştır. Bu konudaki tartışmalar ABD'nin Kafkasya'da askeri üs edinmeye çalıştığı konusunda yoğunlaşmaktadır.(4)

Rusya'nın Ağustos 2008'de Gürcistan ile savaşı ABD'nin Kafkasya politikasına ağır bir darbe indirirken, Moskova'nın konumunu 1991'den bu yana hiç olmadığı kadar güçlendirmiştir. Ancak Kafkaslarda mücadele hâlâ bitmiş değildir. Ve netice daha uzun süre belli olacağı benzememektedir. Yine de Ukrayna'da Moskova yanlısı bir hükümetin demokratik seçimlerle işbaşına gelmesi, Türkmenbaşı'nın bir suikasta kurban gitmesinden sonra Moskova'nın bu ülkedeki konumunun sağlamlaşması ve nihayet Nisan 2010 başında Kırgızistan'da Rusya yanlısı bir yönetimin oluşmasına, ABD'nin baskısı altındaki Ankara'nın izlediği yanlısı Ermenistan politikasının Azerbaycan'ı Rusya'ya yaklaştırması, Moskova'yı rahatlatmaktadır.

ABD'NİN KAFKASYA POLİTİKASI: ARAYIŞLAR VE KARMAŞALAR BÜTÜNÜ

Brzezinski, ABD'nin SSCB'nin çöküşünden sonra Kafkasya'ya yönelik politikalarını üç döneme ayırmak gerektiğini söylemektedir. Bu üç dönem sırası ile şunlardır:

>1991-1995: Bu dönemin temel özelliği ABD'nin Kafkasya'ya yönelik Moskova merkezli politika üretmesidir.

>1995-2001: ABD'nin yeni bağımsız cumhuriyetlere öncelik tanımasıyla ilişkilerde yakınlık ve gelişme başlamıştır.

>2001- : ABD daha aktif politika izlemeye başlamıştır.(5)

İlk dönemde ABD "Önce Rusya" politikası uygulamıştır. Bu politikaya göre; Kafkasya ile, Moskova üzerinden ilişki kurulması tercih edilmiştir. Bunun en önemli nedeni Rusya Federasyonu'nun uluslararası sisteme entegre edilmesi ve böylece güven altına alınmasını sağlamaktır. Bu anlamda Rusya Federasyonu'nun 1993 yılında benimsediği "**yakın çevre doktrini**" ABD tarafından da kabul edilerek; Rusya ile ABD'nin Kafkasya'ya yönelik politikası paralellik göstermiştir.

1995'ten itibaren değişen jeopolitik ortam, ABD'nin de dış politikasının değişmesine imkân vermiştir. ABD'nin Kafkasya ve Orta Asya'yı "**stratejik hayati bölge**" olarak tanımlaması Rusya'nın tepkisine yol açmıştır ve Rusya küresel politikada Amerikan karşıtı bir çizgiye yer vermeye başlamıştır. Bunun için de Avrasya-ABD karşıtı bir koalisyondan oluşan karşı ittifak stratejisine yönelmiştir. Özellikle Çeçenistan Savaşı'ndan sonra Moskova'nın zafiyetinin ortaya çıkmasının ardından ABD, Kafkasya'ya yönelik dış politikasında daha aktif olmaya başlamıştır.(6)

ABD'nin Güney Kafkasya'ya "**senin toprak bütünlüğün benim milli çıkarımdır**" şeklinde kesin bir beyanla Gürcistan'a destek olduğunu, büyük bir diasporası olan Ermenistan ile muazzam kaynaklara sahip olan

Azerbaycan'ı kimseye yedirmeye niyetli olmadığını belirtti. Büyükelçi **Gündüz Aktan**, Kuzey Kafkasya konusunda ise, güneyi etkileyecek bir istikrarsızlıktan uzak durması yönünde bir yaklaşım bulunduğunu açıkladı. (7)

11 Eylül süreciyle dünyada yeni bir durumun oluşmasıyla birlikte ABD, bu yeni konjonktürden yararlanarak Kafkasya ile daha yakından ilgilenmeye başlamıştır. Bu ilgisinin en büyük nedeni de ABD'de baskın olan Ermeni lobisine dayanmaktaydı. Gürcistan ile de ilişkiler ilerletilmiştir. Terörizmle mücadele çerçevesinde 2000 Gürcü askerin eğitilmesini hedefleyen 21 aylık Gürcistan Eğitim ve Donanım Programı başlatılmıştır.(8) 11 Eylül süreciyle başlayan yeni uluslararası arenada ABD; Kafkasya'da daha etkin olmaya başlamış ve bu programlarla etkinliğini Rusya'ya karşı sürdürmeye devam etmiştir. ABD'nin küresel hegemonyasını devam ettirebilmesi için Kafkasya'da var olması gerekmektedir ve bunun bilincinde olarak dış politikasını bu amaca uygun geliştirmektedir. (9)

ABD'NİN ERMENİ / GÜRCÜ YANLISI-AZERBAYCAN KARŞITI POLİTİKALARI

ABD, 1993 yılından bu yana Azerbaycan'a uyguladığı ilginç bir ambargoyu 2004 yılının Nisan ayında kaldırmak için girişim başlattı. Amerikan Kongresi'nin 907 no'lu ambargo kararı, Azerbaycan'ın Yukarı Karabağ'daki Ermeni isyancılara uyguladığı abluka sebebi ile alınmıştı. ABD'deki Ermeni lobisinin başarılarından birisi olan bu karar, Karabağ'a ambargo kalkmadıkça Azerbaycan'a da ambargo uygulanmasını öngörüyordu. **907 no' lu karar, topraklarının beşte biri Ermeni işgali altında bulunan Azerbaycan'ı bir bakıma cezalandırıyordu.** 11 Eylül saldırısı sonrası ABD'nin değişen dış politikası ve yönetimdeki petrolcüler (10), 2004 yılının Nisan ayında bu kararın askıya alınmasında önemli rol oynadılar. (11)

ABD, ambargo süresince Ermenistan ve Gürcistan'a yılda 1 milyar dolara yakın yardım yaparken Azerbaycan'ı hep dışarıda tuttu. Dolayısıyla Azerbaycan, Ermeni Lobisinin bu başarılı sayılabilecek 907 no'lu kararı sayesinde neredeyse 1993 yılından günümüze kadar geçen 8 yıllık süre zarfında en az 20 milyar ABD Doları zararlı, buna karşılık işgalci Ermenistan yaklaşık 20 milyar kârlı çıkıyordu. Yani Azerbaycan ekonomik alanda Ermeni lobisinin adaletsiz zaferi yüzünden Ermenistan Devletine nispeten 20 senede en az 40 milyar dolar zararlı çıkıyordu. Bu miktar Azerbaycan gibi "Sovyet emperyalizmi"nden yeni kurtulmuş ülke için az miktar değildir. Üstelik Ermenistan, ABD yerine Rusya yanlısı politikalar tercih ederken, Azerbaycan ABD ve Batı yanlısı politikalar takip etmişti. Ermeni lobisi şimdi, Azerbaycan'a askeri yardımın da önünü açan yeni Senato kararının kaldırılması için uğraşiyor. (12)

RUS-GÜRCÜ SAVAŞININ STRATEJİK ETKİLERİ

7 Ağustos 2008 tarihi, bölge ülkeleri kadar küresel aktörler açısından da tarihsel bir dönüm noktasına işaret ediyor. Gürcü-Oset ya da Gürcü-Abhaz çatışmasının üst perdedeki aktörlerinin Rusya ve ABD olduğundan kuşku yok. Bir de yedekteki aktörler var: Amerikan projelerinin taşeronluğunu üstlenmiş Türkiye ve Ukrayna. Tabii bir de ABD'yi de yönlendiren İsrail... Rusya ise

bölgenin büyük ağabeyi olarak tek başına aktör. Tarihte Kafkasya ile ilgilenmiş olan İran ise son dönemde ilgisini Azerbaycan ve Ermenistan'la sınırladığından dolayı değerlendirme dışı.

Yerel düzeyde ise Sovyetler'in dağılmasının ardından Gürcistan'ın yanı sıra bağımsız devlet olarak tanınma trenini kaçırmış ve Gürcistan'ın toprak bütünlüğü içerisinde mülhaza edilmiş iki cumhuriyet yer alıyor: Güney Osetya ve Abhazya. Tarihsel bir çarpıklık olarak Gürcü asıllı Sovyet diktatörü **Joseph Stalin**'in Gürcistan'a armağan ettiği Abhazya ve Güney Osetya, 1990'ların başındaki Gürcü istilasını atlattıktan sonra ambargolara rağmen bağımsızlık çizgisinden kopmadı. Abhazya, Gürcü saldırganlığının **Korkunç İvan** ve **Deli Petro**'dan beri Kafkasya'nın baş celladı Rusya'ya mahkum ettiği bir ülke. Güney Osetya ise Kafkas sıradağlarının öte yakasında yer alan Kuzey Osetya ile bir gün birleşme ümidiyle **"de facto"** bağımsızlığının hazzını bile duyamamış bir diyar.

SAVAŞTA KAYBEDENLER: ABD VE TÜRKİYE Mİ?

7 Ağustos, Kafkasya'da uluslararası sistemin fay hatlarını çatırdattı; Gürcistan, Abhazya ve Güney Osetya'da 1991'de kontrolünü ebediyen kaybetmiş görünen Rusya, **Boris Yeltsin**'in **"Götürebildiğiniz kadar özgürlük alın."** sözüyle kendi haline bıraktığı Kafkasya'daki emperyal vizyonuna yeniden sarıldı. Küresel düzlemde ise Rusya, Soğuk Savaş dönemindeki etkinliğine kavuşmasa da dünya politikalarını belirleyen "aktör" konumuna geri döndü.

Afganistan ve Irak'ta büyük bir çıkmazı yaşamamanın ötesinde "küresel ekonomik kriz" in çıkış noktası olan ABD'nin Kafkasya politikası Gürcistan içinde ilerleyen Rus tanklarının paletleri altında çöktü. Üstelik Ankara, savaş sırasında ve sonrasında Amerikan savaş gemilerinin Karadeniz'e çıkışına kısıtlama getirirken, Rus ve Türk Deniz Kuvvetleri Komutanları Karadeniz'de toplantı halindeydiler.

Bush yönetimi, Soğuk Savaş döneminde Kafkasya sahnesini ancak kenardan izlemekle yetinebiliyordu; yapabildiği tek şey Kongre'nin finanse ettiği Özgürlük Radyosu ile milletler hapishanesine özgürlük idealleri satmak ve **Aleksander Soljenitsin** gibi son nefesini **Putincilik** yaparak vermiş muhaliflere kucak açmaktı. (13)

ABD, ANKARA İLE ERİVAN ARASINDA YAKINLAŞMA İSTİYOR

Türkiye Başbakanı **Erdoğan** yaptığı açıklamada, Ermeni Anayasa Mahkemesi tarafından alınan kararın Türkiye ile Ermenistan arasındaki yakınlaşma sürecini tehlikeye düşürdüğü uyarısında bulunarak, kararın düzeltilmesi gerektiğini söyledi.

ABD Başkanı **Obama**'nın Türkiye ziyaretinden bu yana, Türkiye'nin **Ermenistan açılımı** ve Azerbaycan yönetiminin rahatsızlığı gündemdeki yerini koruyor. Uzmanlar, gelişmenin bölgedeki muhtemel etkilerini yorumladılar. Ankara Üniversitesi'nden **Prof. Dr. Çağrı Erhan** ve Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu Başkanı **Sedat Laçiner**, konuyu **Hüseyin Hayatsever**'e değerlendirdiler.

Ankara Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü öğretim üyesi **Prof. Dr. Çağrı Erhan**, Türkiye ile Azerbaycan arasında kamu diplomasisinin başarısızlığına şöyle dikkat çekti: Azerbaycan'la ilişkiler açısından bakıldığında bu konuyu bir kamu diplomasisi fiyaskosu olarak değerlendiriyorum. Çünkü bu tür önemli konularda hala aradan 15 gün geçmiş olmasına rağmen ve Başbakan'ın defalarca Karabağ sorunu çözülmeden ve Azerbaycan'ın rızası alınmadan böyle bir açılım yapılmayacak güvencesini vermesine rağmen Azerbaycan'da ve Türk kamuoyunda bu denli büyük bir hassasiyet varsa, demek ki Türkiye bunun kamu diplomasisi bacağına iyi yürütemiyor demektir. Yaptığınız değil, yaptığınızın nasıl algılandığı önemli uluslararası ilişkilerde.

Erhan, Türkiye'nin bu yıl içinde Ermenistan sınırını açarak yapıcı yaklaşımını sürdürmesi gerektiğini belirtti: Bu yaz aylarında Azerbaycan'ın da dâhil olacağı üçlü görüşmeler yoluyla belki Rusya'nın da arabuluculuğuyla Türkiye'nin Azerbaycan-Ermenistan arasındaki sorunların çözümünü belli ölçüde bir noktaya getirmesi -ki zaten uzun yıllardır kapalı kapılar ardında devam eden görüşmelerde bir noktaya gelinmişti- Karabağ sorununda. Ama bu sonbahar aylarına doğru Azerbaycan'ın bu sefer rızasını ve gönlünü de alarak bu kapıyı açması gerekiyor. En azından bu noktada somut bir adımı ortaya koyması gerekiyor. (14)

Rusya bu konuyu kullanarak Azerbaycan'ı kendi etki alanına almaya çalışıyor. Çünkü Azerbaycan'ın Türkiye'den kopartılması demek, bu ülkenin Amerika'dan, Batı'dan kopartılması demek. Böyle bir ortamda Rusya'nın son derece açık tahriklerine maruz bulunan Azerbaycan kamuoyunda Türkiye aleyhtarı birtakım yazıların çıkması beklenirdi, beklenmeliydi ve bunun önünü alacak birtakım adımlar atılmalıydı. Çözüm? Çok basit bir çözümü var bunun. Kalkarsınız Cumhurbaşkanı, Başbakan, yanlarına Genelkurmay Başkanını da alırlar, beraber bugüne kadar yapılmış en üst düzey geziyi Bakü'ye yaparlar. Yani **Aliyev**'le **Abdullah Gül** kucaklaşırlar, bundan sonra ne Rusya'nın ne başka birinin etkisi olmaz bu işte ve bu iş burada biter. Ben **Aliyev**'in de açıkçası öyle Batı dünyasından uzaklaşmayı, Rusya'nın etkisi altına girmeyi çok arzu ettiğini zannetmiyorum.

Öte yandan, Türk Dışişleri Bakanlığı, Türkiye ile Ermenistan'ın, İsviçre'nin arabuluculuğunda yaptıkları görüşmelerde somut ilerlemeler kaydedildiğini duyurdu. Bakanlıktan yapılan yazılı açıklamada, ilişkilerin normalleştirilmesi yolunda kapsamlı bir çerçeve üzerinde anlaşıldığı ve bir yol haritası belirlendiği ifade edildi. Bunun üzerine Azerbaycan Dışişleri Bakanlığı sözcüsü, her ülkenin dış ilişkilerinde kendi politikasını belirleme hakkına saygı duyduklarını, ancak görüşlerinin, Ankara-Erivan arasındaki normalleşme sürecinin Dağlık Karabağ'ın işgalinin sona ermesiyle paralel yürütülmesi gerektiği yönünde olduğunu açıkladı. Bu gelişmeler sürerken Azerbaycan Savunma Bakanı Korgeneral **Sefer Abiyev**'in, Türkiye'ye geleceği açıklandı. **Abiyev**'in temaslarında Türkiye'nin Ermenistan açılımının da gündeme gelmesi bekleniyor. (15)

Türkiye ve Ermenistan arasındaki yakınlaşma süreci, Batı basınının gündemindeki yerini koruyor. İngiliz The Guardian gazetesinde yayımlanan bir yorum yazısında, **"Bu yakınlaşma tabuları ortadan kaldırıp,**

Türkiye'nin AB üyeliği sürecini kolaylaştırabilir" denildi. (16)

Türkiye Dışışleri Bakanı **Davutoğlu** da Ermeni meslektaşı **Nalbandyan**'a telefon açarak, Türkiye'nin bu durumdan duyduğu rahatsızlığı ilette. (17) Ankara ile Erivan, Ağustos 2009'da imzalanan bir protokolle diplomatik ilişkilerin kurulmasının yanı sıra iki ülke arasındaki ilişkilerin geliştirilmesi konusunda uzlaşmıştı. Uzlaşma, 1993'ten bu yana kapalı olan sınırların açılmasını da kapsıyordu. Bunun, protokolün iki ülke parlamentoları tarafından onaylanmasından iki ay sonra gerçekleşmesi öngörülüyordu. Ancak şimdiye kadar bu gerçekleşmediği gibi son gelişme de çok sayıda soru işareti içeren onaylamayı daha da imkânsız hâle getiriyor. Erivan'daki hâkimler gerçi 12 Ocakta açıkladıkları kararda protokollerin Anayasa'ya uygun olduğunu açıklamışlar, ancak önemli kısıtlamalar getirmişlerdi. Örneğin, Ankara'nın girişimiyle kurulması planlanan, 1915'teki Ermenilere yönelik kitle katliamını incelemesi öngörülen komisyonun, protokollerde formüle edildiği gibi, "*Tarihî kaynak ve arşivleri tarafsız bilimsel incelemesi*"nin söz konusu olamayacağı, zira Ermenilerin olaylarla ilgili görüşünün sabit olduğu, Komisyon'un görevinin sadece Ermenilere yönelik soykırımı dünya genelinde tanıtmak olabileceği belirtiliyor. Kararda ayrıca, Ankara açısından Türkiye'nin toprak bütünlüğünü tehdit eden kısıtlamalar yer alıyor. Türk Dışışleri Bakanlığı tarafından yapılan bir açıklamada, alınan kararın protokollerin "ruhunu ve lafzını" şüpheyi düşürdüğü ve yakınlaşma için "kabul edilmez ön koşullar" dayattığı, bu şekilde sürecin tamamının sorgulandığı belirtiliyor. Ermenistan'ın Bakü ile yaşanan ihtilafta taviz vermemesi, bir başka deyişle Ermeni birliklerinin devletler hukukuna göre Azerbaycan'a ait topraklardan geri çekilmemesi hâlinde sınırın açılmayacağını Erdoğan defalarca dile getirmişti. Başbakan, aksi takdirde kendi partisinin bazı kesimleriyle sorun yaşayacağı için de bu talepte bulunuyor. (18)

10 Ekim 2009'da Zürih'te imzalanan Türkiye-Ermenistan Protokolleri ile ilgili Ermenistan Anayasa Mahkemesi'nin gerekçeli kararı üzerine tartışmalar devam etmektedir. Sürecin sona ereceği izlenimi daha ağır basmaktadır. İki ülke arasındaki yakınlaşma projesinin mimari ABD ise baskılarını devam ettirmekte kararlıdır. (19)

Ermenistan'ın eski Cumhurbaşkanı **Levon Ter-Petrosyan**'ın dışışleri danışmanı ve dışışleri bakan yardımcısı olarak görev yapmış olan tarihçi **Gerard Libaridian** şimdi Michigan Üniversitesi'nde Ermeni Çalışmaları Programı'nın direktörü. Türkiye ile Ermenistan arasındaki yakınlaşma sürecinin kısa vadeli çıkarlara kurban edildiğini düşünen **Libaridian**, hem Ankara'nın hem de Erivan'ın bu süreçte yanlış hesap yaptığı kanısında. **Libaridian**'a göre Türkiye'nin tarih komisyonu önerisiyle Ermeni soykırım savlarını durduracağını düşünmesi kendini kandırmaktan başka bir şey değil. Dağlık Karabağ sorununun ABD'nin telkinlerine karşın iki ülke arasındaki normalleşme sürecinin kaçınılmaz bir parçası olduğunu düşünen **Libaridian**, bundan sonraki süreçte Rusya'nın daha etkin bir rol oynayabileceğini öne sürdü. (20)

ABD'NİN SON İKİ YILDA GÜRCİSTAN'A YÖNELİK POLİTİKALARI

Rus-Gürcü savaşı ve ardından da Rusya'nın Gürcistan'a karşı kapılarını

kapatması Ermenistan'ı sınırlamış, dış ticaretini olumsuz etkilemiştir. (21)

Gürcistan'ın Güney Osetya bölgesinde başlayan ve Rusya'nın Tiflis'i bombalamasına varan çatışmaların ardından, Washington'daki gözlemciler, ayrılıkçılar tarafından başlatıldığı öne sürülen çatışmaların, Gürcistan'ın NATO üyeliği yoluna girmesinden hoşnutsuz olan Rusya'dan kaynaklandığı görüşünü işliyor.

Washington'daki muhafazakâr düşünce kuruluşlarından Hudson Enstitüsü'nün Avrasya Politikası Merkezi direktörü **Zeyno Baran**, olayların, Nisan ayında Bükreş'teki NATO toplantısında Gürcülerin NATO üyeliği yolunun açılmasıyla başladığına işaret etti. Baran, Rus liderlerin, Gürcistan'ın NATO üyeliğinin kabul edilemez olduğu yönündeki açıklamalarına dikkati çekti ve bu nedenle Almanya gibi ülkelerin, Güney Osetya ve Abhazya meselesi çözülmeden Gürcistan'ın NATO üyeliği konusunda adım atmada isteksizlik sergilediğini kaydetti.

Rusya'nın Abhazya bölgesine asker gönderdiğini ve birkaç kez Gürcü hava sahasını ihlal ettiğini belirten **Baran**, Abhazya konusunda Washington'ın, Gürcülerin yanında yer aldığını söyledi. Temmuzdan beri düşük düzeyli bir çatışmanın devam ettiğini belirten Baran, Rusya'nın asker göndermeye başlamasıyla işin boyutunun değiştiğini ifade etti. Baran, **"Ruslar gördü ki, ne Batı somut bir şey yapıyor, ne de Gürcistan'ı provoke edebiliyor, o yüzden kırmızı çizgiyi geçtiler. Bir süredir böyle bir durumun ortaya çıkması bekleniyordu, çünkü Ruslar Gürcistan'ı provoke etmek için çok uğraştı. Bu mesele Abhazya'ya da uzanacaktır"** dedi.

RUSYA MI KAZANACAK , ABD Mİ?

Rusya'nın NATO'yu bölmek istediğini ve bu çerçevede yaptıklarıyla "göz korkutmaya çalıştığını" savunan **Baran**, bölgeden görüştüğü Azeri ve Türkmenlerin, **"Bakalım Rusya mı kazanacak ABD mi?"** dediğini söyledi. Baran, **"Rusya Gürcistan'da kaybetmek istemeyecektir. O yüzden Tiflis'i bombalayacak kadar ileri gittiler"** dedi. ABD'nin ne kadar ileri gidebileceğini tahmin etmenin güç olduğunu belirten Baran, **"Rusya'ya 'dur' demezse bunun ciddi yankıları olacak. BM'de acil toplantılar yapılıyor"** dedi.

Gürcistan Devlet Başkanı **Saakaşvili**'nin Amerikan halkına **"Özgürlük ve demokrasiyi seçtik. Onun için cezalandırılıyor. ABD bize yardım etmeli"** mesajını hatırlatan Baran, **"ABD şimdi bir şey yapmazsa, Orta Asya'da, Azerbaycan'daki çıkarları tehlikeye girer. Rusya, İran dolayısıyla ve Irak'ta da eli sıkıştığı için ABD'nin bölgede aktif bir şey yapacağını hesaba katmadı. 'Cevap vermez' diye düşündü"** değerlendirmesini yaptı.

ABD'NİN KAFKASYA'DA RUSYA'YI DURDURMAK İÇİN POLİTİKASI

Batı, **Saakaşvili** için Rusya'yla savaşmaz. Dış İlişkiler Konseyi (CFR) uzmanı **Jeffrey Mankoff**, Batı'nın, başlattığı eylemden sonra **Saakaşvili**'yi kurtarmak için harekete geçeceğini sanmadığını söyledi. **Mankoff**, **"Batı, Saakaşvili için özellikle Rusya'ya karşı savaşmayacak"** dedi. Brookings

Enstitüsü'nün uzmanı **Steven Pifer** da, Rusya'nın Gürcistan'a müdahalesindeki temel güdünün, ABD'nin Orta Avrupa'ya kurmak istediği füze savunma sisteminden kaynaklanmadığını ve esas sebebin, Gürcistan'ın askeri yöntemlerle istediğini elde edemeyeceğini göstermek olduğunu savundu.

SONUÇ

ABD Soğuk Savaşı kazandıktan sonra iki kutuplu dünya son bulmuştur. Bugünkü yeni sistem tek süper gücün ABD olduğu yeni bir dünya düzenidir. Çünkü Rusya artık bugün nükleer silahları dışında ABD'ye karşı koyabilecek güce sahip değildir. Bu askeri veya istihbarat alanında, isterse de ekonomik alanda bu şekildedir. Nükleer güç konusunda ise değişik dünya dengeleri mevcuttur. Örneğin Müslüman dünyasının tek nükleer gücü olan Pakistan'ın bile başına bugün ABD tarafından çeşitli oyunlar getirilmektedir ve bu olaylarla Pakistan yönetimi bazen baş edememektedir. Rusya da 2. Dünya Savaşı'ndan beri ABD'ye rakip nükleer bir güç ama bugün Rusya ekonomisi 2 trilyon Amerikan Dolarıyken ABD'nin Milli Geliri 15 trilyon Dolarlara dayanmaktadır. Rusya'nın nüfusu 150 milyon, ABD'nin nüfusu ise 300 milyondur. Bu da bize Amerikan ekonomisinin bugün Rusya ekonomisinden nerdeyse 3 kat büyük olduğunu anlatmaktadır. **Putin** dönemi Rusya'sında Rusya dış borçları kapattı ve Rus ekonomisini 5 kat büyüttü. Buna rağmen ülkede bugün halen yoksulluk hüküm sürmektedir.

ABD'nin Kafkasya gibi önemli jeostratejik konuma sahip bir bölgede at koşturmak istemesi Kafkasya'nın Rus kontrolünden çıkmasını istemesinden kaynaklanmaktadır. **Son Gürcistan savaşında ABD, NATO üyesi olarak almak istediği Gürcistan'ı uluslararası arenada yalnız bırakmıştır. Bu da ABD'nin nasıl bir dış politika yürüttüğünü ve herkesle istediği şekilde oynadığını tüm dünyaya kanıtlamıştır.**

emikail@turansam.org

www.turansam.org

(1) BÜNYADOV, Ziya; Azerbaycan, Azerbaycan Devlet Neşriyatı, Elm, 1965, Azerbaycan Diline Tercüme, Azerveşr, 1989 Bakı, 1989, s. 12.

(2) Emekli Büyükelçi Gündüz Aktan, Kafkas Vakfı Genel Merkez konferans salonunda 12.01.2002 Cumartesi günü Türkiye'nin Kafkasya politikasını anlattıkları; http://www.kafkas.org.tr/ajans/2002/ocak/16.01.2002_konferans_gunduz_akt... [2] ; 05 Nisan, 2010.

(3) <http://www.mfa.gov.az/> [3] ; 13.04.2010.

(4) Dr. Yaşar KALAFAT; "Kafkasya'daki Son Gelişmeler ve Türkiye Üzerine Etkileri"; http://www.egm.gov.tr/egitim/dergi/eskisayi/39/web/makale/Dr_Yasar_Kalafat.htm ; 05.04.2010.

(5) Bkz. Zbigniew Brzezinski, Büyük Satranç Tahtası/Amerika'nın Küresel Üstünlüğü ve Bunun Jeostratejik Gereklilikleri, İNKILAP KİTABEVİ Yayınları, İstanbul, 2005.

(6) Çar Petro'nun vasiyetnamesi için bakınız ek 1.

(7) Aynı Konuşmadan.

(8) Kamil Ağacan, "ABD'nin Kafkasya Politikası", Değişen Dünya Düzeninde Kafkasya, Ed. Okan Yeşilot, Kitabevi Yayınları, İstanbul, 2005, s. 33.

(9) Işıl YASA; "Küresel ve Bölgesel Güçlerin Kuzey Kafkasya Bölgesine Yaklaşımları"; 13/05/2008; http://www.bilgesam.com/tr/index.php?option=com_content&view=article&id=... [4] 05.04.2010.

(10) ABD'deki Cumhuriyet Partisi, "Cumhuriyetçi Parti" Bush Yönetiminin Irak'a saldırısının arkasında petrol merakı olduğu için birçok uzman bu yönetimi "petrolcüler" olarak adlandırmaktadır.

(11) Elnur Hasan MİKAIL; A.g.m.

(12) Elnur MİKAIL ; " AZERBAIJAN ", İ.İ.B.F. , Selçuk Üniversitesi, 2000

(13) Fehim Taştekin; "DÜNYA GÜNDEMİ: Kafkasya'daki savaşla kırılan fay hatları"; <http://www.dusuncegundem.com/content/view/747/198/> [5], 05.04.2010.

(14) 2009 Human Rights Report: Russia; Bureau of Democracy, Human Rights, and Labor, 2009 Country Reports on Human Rights Practices, March 11, 2010; <http://www.state.gov/g/drl/rls/hrrpt/2009/eur/136054.htm> [6] ; 13.04.2010.

(15) Nihat Halıcı, Ahmet Günaltay; "Ankara-Erivan yakınlaşması tartışma yarattı", <http://www.tumgazeteler.com/?a=4993117> [7] ; 13.04.2010.

(16) <http://www.boardturk.com/cnn-turk/quotankara-erivan-yakinlasmasi-ab-sure...> [8] ; 13.04.2010.

(17) Remarks With Turkish Foreign Minister Ahmet Davutoglu; Hillary Rodham Clinton, Secretary of State, Secretary of State, Treaty Room, Washington, DC; June 5, 2009; <http://www.state.gov/secretary/rm/2009a/06/124409.htm> [9] ; 13.04.2010.

(18) Michael Martens; Türkiye Ermenistan Yakınlaşması Tehlikede, http://www.kafkassam.com/index.php?option=com_content&view=article&id=65... [10] ; 13.04.2010.

(19) Dr. Ali Asker; "ERMENİSTAN AÇILIMI GERÇEKLEŞEMEDİ", <http://www.21yyte.org/tr/yazi.aspx?ID=3248&kat=18> [11] ; 13.04.2010.

(20) http://www.ankarahaber.com/news_detail.php?id=58905 [12] ; 13.04.2010.

(21) Kamil AĞACAN; Protokoller ve Ermenistan Ekonomisi, <http://www.21yyte.org/tr/yazi.aspx?ID=3065&kat=18> [13] ; 13.04.2010.

[Bu yazı, Politika Dergisi Sayı 24'te yer almıştır. Tüm fazladan özellikleri ile özgün sayıyı indirmenizi salık veririz. Sayı 24'ü indirmek için [buraya tıklayınız](#)- [14]]

Evet

Yorumlar

- [E-Dergi Yazıları](#) [15]
- [Dış Siyasa](#) [16]

Kaynak URL (10/05/2024 - 08:37 tarihinde yazdırıldı):

<https://www.politikadergisi.com/konuk-yazar/abdnin-kafkasya-politikasi>

Bağlantılar:

- [1] <https://www.politikadergisi.com/pd-uye/emikail>
- [2] http://www.kafkas.org.tr/ajans/2002/ocak/16.01.2002_konferans_gunduz_aktan_.htm
- [3] <http://www.mfa.gov.az/>
- [4] http://www.bilgesam.com.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=137:kue-resel-ve-boelgesel-gueclerin-kuzey-kafkasya-boelgesine-yaklamalar&catid=86:analizler-kafkaslar&Itemid=148;
- [5] <http://www.dusuncegundem.com/content/view/747/198/>
- [6] <http://www.state.gov/g/drl/rls/hrrpt/2009/eur/136054.htm>
- [7] <http://www.tumgazeteler.com/?a=4993117>
- [8] <http://www.boardturk.com/cnn-turk/quotankara-erivan-yakinlasmasi-ab-surecine-yararquot-29044/>
- [9] <http://www.state.gov/secretary/rm/2009a/06/124409.htm>
- [10] http://www.kafkassam.com/index.php?option=com_content&view=article&id=65:tuer-kiye-ermenistan-yaknlamas-tehlikede&catid=32:tuerkiye&Itemid=28
- [11] <http://www.21yyte.org/tr/yazi.aspx?ID=3248&kat=18>
- [12] http://www.ankarahaber.com/news_detail.php?id=58905
- [13] <http://www.21yyte.org/tr/yazi.aspx?ID=3065&kat=18>
- [14] <http://www.politikadergisi.com/sites/default/files/PD24.zip>
- [15] <https://www.politikadergisi.com/category/icerik-kategorileri/e-dergi-yazilari>
- [16] <https://www.politikadergisi.com/category/icerik-kategorileri/dis-siyasa>